

sarkon megkérdezte egy festett arcú hölgy, hogy nem akarok-e „szobára” menni. Mondtam neki, hogy szobát mindenhol lehet látni, én a Dunát akarom megnézni, azt a szép nagy hidat, és itt van ez a sok-sok csodálatos kirkat, a hatalmas és cifra épületek!

Késő este indult Újvidékre a vonat, és bizony éppen napkeltére ért, oda és onét sem volt könnyű eljutni a városon kívülre, ahol a repülőtér terpeszkedett.

ANGYALBŐRBEN

1943. október negyedik napját írtuk, amikor beléptem a kaszárnya kapuján. Egy cseppelő-cseppet sem izgultam. Talán az a sok légióskönyv bátorított, amelyek mind-mind a katonaságról szóltak, tehát tájékozottnak éreztem magam. De még mennyire! Úgy hittem, hogy akár őrmester lehetnék azon nyomban vagy legalább tizedes. Azt a jó tanácsot azért nem felejtettem el, amit egy idős, tapasztalt atyafi sűgött nekem a bevonulás előtt: „Az újoncképzés alatt nehogy kitűnj valamivel, se jóval, se rosszal!” Éppen ezért – amikor elfoglaltuk a szakasznak kijelölt termet, melyet körletnek kellett becézni – iszkoltam a legtávolabbi sarokba, s onnét, az emeletes vaságy mögül pislogtam kifelé szemügyre venni bajtársaimat. Bizony mindegyik legalább három évvel volt idősebb, mint én, egyikük tekintélyes bajuszt viselt. De okom panasza nem lehetett, mert mindenben első helyre kerültem: első század, első szakasz, első raj, igaz, ott csak hátulról első, mert alacsonyabb, mint én nemigen akadt, de ez engem nem zavart. És mindjárt következett az első harci feladat: a vaságyon lévő üres szalmazsákot megtölteni olyan formájúra, mint a téglá, s olyan keményre is! Délután került sor a ruhaosztásra, ami igencsak olajozottan ment; oda kellett állnunk a raktárajtó elé, belülről pedig az idős altiszt hajigált felénk mindent, de olyan gyorsan, hogy szinte hadarva sorolta: „Egy köpeny, egy zubbony, egy nadrág, egy sapka, kettő ing, kettő gatya, egy pár bakancs, két pár kapca... tovább!” Amit lehetett, röptében elkapott az ember, a többit igyekezett a földről felmarkolászni hamarjában, mert jött a következő újonc. A nadrág egy kicsit szorított – a hónom alatt, s a két lábam befért volna az egyik bakancsba, a másik éppen talált. A csereberélés majdnem

az egész délutánt igénybe vette. Utána a „személyes” holmikat kellett kirakni az ágyon lévő viaszkos vászonra, mely azt a célt szolgálta volna, hogy védje a pokrócot, amikor napközben ruhástól ráfekszik a honvéd – amire soha, de soha nem került sor! A természetes, recsegő hangú Szalajka szakaszvezető, a szobaparancsnok számba vette a kirakott holmikat: cipő- és ruhatisztító holmik, szappan, fogkefe-fogkrém, tű, cérna legalább négyféle színben. Nálam mindent rendben talált, s már majdnem hátat fordított, amikor valami észébe jutott:

– Hát a borotva? Vagy azt hiszi, maga vadmalac, hogy reggelente elmehet borbélyhoz, vagy odaáll a sorba, mint egy szőrmók? Egy katona pofázmánya olyan legyen... – hanem hirtelen benne rekedt a szó, és egészen közel hajolva kezdte bámulni az arcomat.

– Hínye!... De'jszen maga tejfelesképű, sehol egy szál szőr... magának van egyáltalán szőre valahol?

Esetlen mozdulattal akartam bizonygatni, hogy itt-ott azért akad, mire fergeteges kacagás támadt, bajtársaim a térdüket csapkodták, evvel akarván „honorálni” a parancsnoki megjegyzést. Némelyik odatolta az arcát, és herseg-tetni kezdte tenyerével a borostáját, hogy hencegjen. Bezzeg másnap, mikor a reggeli sorakozónál „pofavizitre” került a sor, éppen ők merkeltek rám irigykedve, hogy csak úgy guvadtt a szemük.

Úgy éreztem, bizonygatnom kell felnőtt voltomat, ezért elhatároztam, hogy cigarettázni fogok, s egyúttal körbekínálom a füstölnivalót, hogy kedveskedjek egy kicsit. A kantinban sajnos nem volt cigaretta – aminek súlyos következményei lettek, mint kiderül mindjárt –, de sebaj, vettem dohányt, a legjobb-bikból, s hozzá papírt. Mihelyt visszamentem a körletbe, meglóbáltam a dobozt:

– Tessék, bajtársak, sirítsünk egy-egy szivarat!... Akarom mondani, cigaret-tát! (Nálunk még mindig „szivar”-nak mondták.) A társaság ábrázatán egyszeriben kivirult a vigyorgás, fülig érő szájjal nézett rám mindenki:

– Mit tegyünk? *Sírítsünk?*

– Nem sűríteni, hanem siríteni kell, miként a tészttát sirítik! – magyaráztam nekik, és hogy jobban megértsék, mindjárt csombolyítottam egy olyan formás rudacskát, mint amilyen a gyári töltés. (Előző évben édesapámnak fájt az ujjja, és meg kellett tanulnom a műveletet.) De már hiabavalónak tűnt minden igyekezet, neveltség tárgya lettem megint, kacagták, hogy nálunk nem sodor-ják, hanem sűrítik a cigarettát.

Az elkövetkező hetekben – szerencse a szerencsétlenségben – olyan ütemű kiképzés kezdődött, hogy nemigen tudtunk egymásra időt vesztegetni, egyetlen percet sem. Ki gondolta volna, hogy még a reggeli felkelés, az „ébresztő” is gyakorlásra szorult? Pedig így igaz, amikor a beöltözés utáni első reggelen

felhangzott az „Ébresztő, föl! Imához!”, nagy-nagy ásítózás, nyújtózkodás vette kezdetét, s ilyen méltatlankodás: „Kemény a fekhely..., horkol a szomszéd..., szü perceg az oldaldeszakában!”

A szobaparancsnok türelmesen vigyorgott, és várt, hogy végre odaténferegjünk az emeletes ágyak kettesével.

– Ajjajaj – sajnálkozott, mintha kicsi gyerekek volnánk –, hát ezt még gyakorolni kell, kedves, drága bajtársak... Takarodó! – bődtölt akkorát, hogy az ablakok megzörrentek. – Le a bakancsral, nadrággal, betakarózni, horkolás!

Visszafeküdtünk az ágyba, még horkoltunk is szépen, engedelmesen. Aztán tíz-húsz másodperc múlva megint felharsant a vezényszó, amire már egy kicsivel gyorsabban szedtük össze magunkat, s álltunk oda az ágyak elé. Utána kezdődött előlről megint, s ismétlődött tízszer, hússzor, ötvenszer, vagy ki tudja, hányszor. Úgy hatvan-hetvenedik alkalommal a felső ágyon lévön, mire leesett a földre, rajta volt a nadrág begombolva, a nadrágszój becsatolva. Négy másodperc után ott feszengtünk az ágy előtt, és – ahogy utána minden reggel – hadartuk áhíttatal: „Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek Magyarország feltámadásában. Ámen!” (Hittünk is.) Ezután le kellett dobni az inget, és futás a reggeli csuklóra, pedig nem is a reggeli következett, hanem az ebéd, mert délig gyakoroltuk, hogy miként kell „felébredni”. No és a puskapucolás! 1895 mintájú, Mannlicher gyártmányú gyalogsági fegyvert kaptunk, és azt kellett dörzsölgetni puha fával fényesre, hegyezett gyufaszállal kitarítani a résekből a koszt. A szobának pedig ragyognia kellett, mert ha az ügyeletes tiszt végighúzta fehér kesztyűs ujját valahol, mondjuk az ágy vaslábának a belső felén, és azon meglátszott a por, akkor a következő éjszakán alig volt alvás.

Az első hét: vigyázállás, jobbra át, balra át, hátra arc, majd szakasz, indulj! Ez idő alatt külön-külön mind a négy raj, a velünk egy körletben lakó rajparancsnok vezényleésével gyakorolta, majd következett a négy raj, vagyis a szakasz együttes gyakorlata, de az már egy őrmester úr vezénylete mellett, végül a négy szakasz, de ezt már a századparancsnok úr dirigálta. Szinte az eszelősségig fokozták a kívánalmat, hogy vigyázz vezényszó után vagy fordulásnál egyszerre csattanjon a bokánk, egyszerre csattanjon földhöz a talpunk az indulásnál. Pedig nagyon egyszerű lett volna, ha egy karmestert megkérdeznek, hiszen ő megmondta volna: „Három ütem legyen a vezényszó, negyedikre csattantsák össze bokájukat, illetve indulásnál puffanjon lábuk a földön.” Sokat szenvedtünk ezen ismeret hiánya miatt. Az éneklés kezdése már könnyebben ment, hiszen az menet közben történt. Ám ezzel más bajunk volt, mert ha elhangzott a „Nó-ótát!” vezényszó, akkor rá kellett zendíteni. Egyszerűnek tűnik, ugye? S mégis, az első próbálkozás nem járt eredménnyel,

mert hárman három nótát kezdtek el, mire az őrmester úr megállított s így okított minket:

– Fiúk! Akinek legjobb a hangja, az kezdje el az éneket, fújja el az első sort, majd négy lépés szünet, és rázendít a többi. Értik?

– Igenis! – harsogtuk, ahogy illett, aztán az első sorban lévő négy langaléta bajtárs kérdő képpel hátrafordult, hogy ki legyen a nótakezdő, a mögöttük lévők ugyancsak hátrafordultak, végül én is úgy tettem, de mögöttem már nem állt senki. Így löcsölték rám ezt a feladatot, ami nem okozott nekem gondot, hiszen énekelni tudtam mindig, s tudott nálunk majdnem mindenki. Indulás után tehát rá is zendítettem jó hangosan: „*Őrmester úr, jól vezesse szakaszát!*”

Négy lépés után a többiek megismételték, majd újabb négy lépés, következett a második sor: „Hazafelé vegye a menetirányt!” De ezt a „hazafelé”-t már csak egyedül én énekeltem, mert a többiek nem bírták a magasságot, valami vinyogást, sivítást tudtak csak kipróbálni magukból, mire a őrmester úr ránk förmedt:

– Repülő–futás–kúszás! Hát micsoda nóta ez? Mint amikor a tyúkok közé vágnak egy husángot.

Megint sorakoztatott, s újra elhangzott: „In-dulj! Nó-tát!”

Közben a társaim vicсорogtak felém: „Ne olyan vékonyan kezdjed, te malac!”

– Jó, majd vastagabban fogom! – morogtam vissza.

S a tőlem telhető legvastagabb hangon kezdtem el: „Őrmester úr...”

De most már csak eddig jutottunk, mert megint fölharsant a „repülő–futás–kúszás”, és az őrmester úr már türelmét veszítve dorgált minket:

– Mintha tudószanatóriumban volnának maguk!

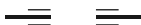
Nagy-nagy pokrócolásnak néztem elébe, ami úgy történt, hogy takarodó után a sötétben a kiszemelt fejére pokrócot borítottak, majd jól eldöngették. Szerencsére az „oszolj” előtti parancsnokunk kioktatott:

– Aztán este vegyék számba a holnapi nótákat, és a körletben próbálgassák!

Tehát még azt is gyakorolni kellett, nekem különösen, nehogy túl vékonyan vagy túl vastagon adjam meg a hangot. És vigyázni kellett ám, hogy milyen szöveget énekelünk, mert városban menetelve legfeljebb annyit engedhettünk meg magunknak, hogy „*Felhajtom a szoknyám szélit, / Fehér lábam számára térdig kifehérlik, / Hadd fájjon a baka szíve utánam.*” Tehát csak „térdig” emelkedhetett a pikantéria. Legszívesebben a következő dalt kezdeményeztem, mert nem kellett se túl magasra, se mélyre menni, és a hangulatunkat is javította. (Hogy ki a szerzője, nem tudom, de vén fejjel is jót derülök, ha eszembe jut.) Így hangzik:

*Mikor az ezred kivonul, s a dob peregni kezd,
Tizenhat dobos pergeti tizenhat bőron ezt: (hogy!)
Fehér abrosz, vörös bor van a kantin asztalán,
S a kantinos kisasszony lesz az én babám.
A kantinos kisasszonyért egy ezredes rajong,
A zászlóaljparancsnok is szerelmes könnyet ont;
Mind a tizenhat százados virágot küld neki,
S a zászlóaljban a legénység mind ezt énekl: (hogy!)
Fehér abrosz, vörös bor van a kantin asztalán,
S a kantinos kisasszony lesz az én babám.*

*A kantinos kisasszonyért a bú öl engem is,
A csalfa játszik énvelem, szeret is, meg nem is.
Hónapok óta hiteget, hogy csókot ad nekem,
S valóban nagy számár vagyok, mert ezt énekelem: (hogy!)
Fehér abrosz, vörös bor van a kantin asztalán,*

BEMUTATKOZÁS

Csak a harmadik-negyedik ünnepnapon maradhattunk egész nap a körletben, akkor is odaparancsolt maga köré a szakaszvezető úr, s trónolva a nagy asztal mögött számon kérte, hogy ki honnét jött, ki fia-borja. Elsőnek természetesen rám került a sor, mivel a névsor szerint szólított. Kórusban biztattak a többiek: „Nosza, sűrítsed!” Én – mintha nem is hallottam volna – igyekeztem alázatosan jelenteni:

– Gyergyóból jöttem, szüleim gazdálkodók... – mire fölharsant a nagy húúgatás:

– Hát az meg micsoda, mivel gazdálkodnak?

Én pedig visszaértetlenkedtem:

– Mi a mármángós ménkővel lehetne gazdálkodni mással, mint a gazdasággal, a földdel!”

– Az ám! Akkor parasztok! – állapították meg egyhangúlag.